

Liefde, oorlog en dood

Het Nieuwsblad van het Zuiden (Amsterdam, NDL)

10.09.1954

[Auszug aus *Zeit zu leben und Zeit zu sterben*, darin in einem extra Kasten die Aussagen Remarques]

Original:

Signatur: R-A 2.1.019/003

Liefde, oorlog en dood

»Moet een journalist eerst zelf een moord gepleegd hebben om hem te kunnen beschrijven?« Erich Maria Remarque de auteur van de anti-oorlogsroman »Time to love and a time to die« leunt achterover in zijn clubfauteuil in de hal van zijn hotel te München en beantwoordt de vragen, die journalisten op hem afvuren. »Wanner niemand meer kritiek heeft op mijn werk, dan houd ik er ogenblikkelijk mee op en zet geen letter meer op papier« zegt de schrijver, wiens boek op het ogenblik in bijna alle bekende talen wordt vertaald. »Want dat zou een teken zijn, dat ik niets waarachtigs meer te zeggen heb. Om daarop terug te komen: Hoe kon ik een beschrijving geven van de oorlog ann het Oostfront, de luchtaanvallen op Duitsland zonder die zelf meegemaakt te hebben? Welnu Schiller is nooit in Zwitserland geweest en heeft och met ›Wilhelm Tell‹ een levensgetrouw beeld van het Zwitserse volkskarakter weergegeven. Er zijn ontelbare gelijke voorbeelden in de literatuur aan te wijzen. Zie maar naar de hisotische romans. Ik geloof, dat een journalist bij de feiten aanwezig moet zijn. Een auteur echter niet.« Remarque heeft de Eerste Wereldoorlog als Duitse soldaat meegemaakt. »De militaire wetenschap en de soldaat veranderen in wezen niet«, zegt Remarque »Ik heb met ontelbare mensen in Duitsland gesproken, met mannen, die in Rusland waren en met mensen, die in het vaderland alles meegemaakt hebben. Mijn vader en mijn zuster woonden al die tijd hier, er is een enorme hoeveelheid feltenmateriaal in woord en beeld. Wie uit dit alles geen levendige roman kan schrijven, moet er liever helemaal niet aan beginnen. Toen ik in 1946 ›Time to love and time to die‹ schreef« so vertelt Remarque verder, »was de wereld vervuld van haat tegen de Duitsers. Ik wilde de wereld tonen, dat niet alle Duitsers Nazi's waren. De held van mijn roman, Ernst Graeber, heeft werkelijk geleefd: hij is gecreërd uit de vele Duitsers die het werkelijke Duitsland zijn, het land aan wie het zijn grote naam, zijn cultuur en zijn fatsoen te danken heeft. Ook de Elisabeth zit mijn boek heeft werkelijk geleefd, zo werkelijk als de liefde zelf, die door de mens nooit weggevaagd kan worden, door wreedheid noch door bommen. Mij schijnt dat hoopvol. Heb ik in mijn romans – ik denk ook aan ›Im Westen nichts Neues‹ - daadwerkeloek de afgrijseijkheid van de oorlog onnodig weer naar boven gehaald? Neen: Ik heb met militarisme en de oorlog en de dood niet ontdekt. Ziet u« zegt Remarque tot slot »Men heeft mij verweten dat ik helemaal geen Remarque heet maar het omgekeerde van deze naam eenvoudig Kramer. Nu ik heet werkelijk Remarque. Maar zeggen die Duitsers die zo argumenteren niet eigenlijk met andere woorden: Ach het is maar een Duitser!«